

Костишин К.А., здобувач, ОС «Бакалавр»
Науковий керівник – к.е.н., доц. С. В. Огінок
Львівський національний університет імені Івана Франка

Проблеми впровадження концепції зеленої економіки у сучасних міжнародних економічних відносинах

Концепція зеленої економіки зародилася у другій половині ХХ ст. – в час, коли цілі сталого розвитку вийшли на перший план на рівні всесвітнього співробітництва. Незважаючи на міжнародні угоди та декларації, метою яких було досягнення рівноваги між екологічним, соціальним та економічним розвитком, ситуація з погіршенням стану довкілля, збільшенням соціальної нерівності та кризовими явищами в економіці не змінилася. Проте у ХХІ ст. спостерігається зростання уваги громадськості стосовно проблеми забруднення довкілля, тож зелена економіка набуває все більшої популярності.

Дослідження проблем, пов'язаних із втіленням принципів зеленої економіки у міжнародних економічних відносинах, знаходимо у працях таких вітчизняних науковців, як Буркинський Б. В. [1], Кубатко О. В. [2], Мельник Л. Г. [2], Мішенін Є. В. [3] та інші. До іноземних авторів, які працювали над цим питанням, належать Н. Ганнінгем [4], М. Кеннет [5], М. Потоскі [6], А. Пракаш [7], тощо. Велика кількість наукових праць, а також зміни, які відбуваються на рівні державних політик у напрямку екологізації суспільних, економічних процесів підтверджують, що дослідження цієї теми є актуальним.

Процеси глобалізації та інтернаціоналізації світового господарства і виробництва стимулюють економічне зростання, сприяють поглибленню міжнародного поділу праці, налагодженню співпраці між країнами світу. Проте, як і кожне явище, також призводять до ряду негативних змін: зростання розриву між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, використання країн з низьким рівнем розвитку у якості сировинних баз, нехтування екологічними нормами і стандартами в гонитві за збільшення доходів.

Таким чином, концепція зеленої економіки здатна вирішити не лише ряд енергетичних, кліматичних, фінансових проблем, а й позитивно вплинути на добробут людей, адже в її основі – цілі сталого розвитку.

Згідно з визначенням Програми ООН з довкілля (англ. United Nations Environment Programme), зелена економіка – це економіка, що сприяє поліпшенню добробуту людей та соціальній справедливості, водночас значно зменшуючи екологічний дефіцит та екологічні ризики [8].

Успішний досвід втілення принципів зеленої економіки демонструє ряд країн, лідерами якого є Данія, Люксембург, Швеція, Великобританія та Франція. Згідно з даними Індексу екологічної ефективності (з англ. Environmental Performance Index), що вираховується на основі екологічних показників, висвітлюючи рівень екологічної політики, ці держави є не лише одними з провідних за значенням економічного розвитку, а й посідають найвищі сходинки екологічних рейтингів [9]. Це доводить ефективність зеленої економіки на практиці.

Проте варто зазначити, що існує чимало проблем у втіленні концепції зеленої економіки на міжнародному рівні. До них відносимо такі перешкоди:

1) Нестача фінансового та технічного забезпечення.

Особливо гостро ця проблема гостро постає у країнах, що розвиваються. Адже після введення більш жорстких екологічних стандартів у таких держав не буде можливостей для їх дотримання. Як наслідок, країна втрачатиме ринки збуту, зменшуватиметься кількість робочих місць і добробут населення.

2) Брак професійних навичок.

Для впровадження нових екологічних стандартів потрібне не лише технічне устаткування, а й відповідні професіонали. На жаль, в основі проблеми кадрового забезпечення та браку знань лежить недостатнє фінансування, виділене на підвищення кваліфікації відповідних працівників.

3) Відсутність дієвої системи покарань, центрів контролю та влади.

Багато міжнародних документів, що регламентують перехід до принципів зеленої економіки та досягнення цілей сталого розвитку, мають рекомендаційний характер. До того ж існує чимало способів уникнення правової відповідальності та недотримання екологічних стандартів, а система контролю за порушеннями є недосконалою.

4) Пріоритизація економічного розвитку, нарощення темпів виробництва над екологічними вимогами.

Особливо виникають складнощі в упорядкуванні та контролі над діяльністю транснаціональних корпорацій (ТНК). Як відомо, ТНК акцентують увагу на збільшенні капіталу, поширенню впливу на нові ринки, натомість часто нехтуючи екологічними стандартами або обходячи необхідні вимоги.

5) Відсутність зацікавлення держави у впровадженні екологічної політики.

Економічні та політичні інтереси держав не завжди збігаються з інтересами міжнародної спільноти щодо збереження довкілля та впровадження екологічних стандартів. Саме тому спостерігаємо приклади того, як на шляху до втілення принципів зеленої економіки стоять адміністративні бар'єри, невідповідність норм законодавств до міжнародних стандартів, тощо.

6) Поглиблення розриву між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються.

Ще однією проблемою, пов'язаною із діяльністю ТНК є те, що з метою зменшення витрат на виробництво продукції або бажанням обійти національне законодавство у сфері захисту довкілля, вони часто розташовують дочірні компанії у країнах, що розвиваються. При цьому спостерігається виснаження природних ресурсів та

ігнорування місцевого законодавства, що регламентує норми і стандарти, спрямовані на охорону довкілля.

7) Недостатній розвиток екологічної культури та проінформованість суспільства.

Особливо часто спостерігається у країнах, де дохід на душу населення є низьким, або нижчим за середній. Існує багато випадків, коли виробництво з дотриманням усіх екологічних норм та стандартів зумовлює підняття цін на готову продукцію і, відповідно, зменшує ринки збуту. Це відбувається через відсутність платоспроможності покупців або нерозуміння того, навіщо переплачувати, якщо можна купити товар за нижчою ціною, проте виготовлений завдаючи шкоди довкіллю [10].

З огляду на визначені перешкоди до впровадження зеленої економіки, виділяють такі важливі чинники, що сприяють застосуванню принципів сталого розвитку:

- 1) розвиток екологічної самосвідомості суспільства;
- 2) прискорений розвиток науки і техніки;
- 3) нові види енергії та технології, що не становлять загрози довкіллю;
- 4) зміна ставлення громадян щодо екологізації суспільних процесів [11];
- 5) гармонізація національних законодавств до міжнародних стандартів у сфері охорони довкілля;
- 6) сприяння з боку держави щодо застосування екологічних практик на підприємствах, підтримка екологічних «стартапів».

Отже, можемо зробити висновок, що міжнародна спільнота об'єднується з метою збереження довкілля, спонукаючи країни світу впроваджувати принципи зеленої економіки. Незважаючи на те, що ця концепція є дієвим і вагомим інструментом для досягнення цілей сталого розвитку, існує чимало перешкод для її ефективного функціонування. У контексті розвитку міжнародних економічних відносин застосування екологічних принципів надає додаткові можливості для співпраці між країнами, сприяє їх об'єднанню не лише у царині захисту довкілля, але й в економічній, політичній, соціальній та культурній сферах. Успішна реалізація концепції зеленої економіки на міжнародному рівні відбудеться лише за умови змін зовнішньоекономічної політики та злагоджених дій держав з метою збереження довкілля.

Список використаних джерел:

1. Буркинський Б.В., Степанов Н., Харичков С.К. Економіко-екологічні основи регіонального природопольовання і розвитку: монографія. Одеса : ІПРІ НАН України, 2005. 575 с.
2. Мельник Л. Г., Кубатко О. В. Ефективність використання природно-ресурсного потенціалу України та передумови формування "зеленої" економіки. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 3 (2). С. 169-174.
3. Мішенін Є. В., Дегтярь Н. В. Економіка екосистемних послуг: теоретико-методологічні основи. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2015. № 2. С. 243-257.
4. Gunningham N. Can climate activism deliver transformative change? *Extinction Rebellion, business and peoplepower. From Student Strike to the Extinction Rebellion*. 2020. С. 10-31.
5. Kennet M. Green economics insights for economists: Diversity leads us out of our silos *Contemporary Issues in Heterodox Economics*. Routledge, 2020. С. 87-99.
6. Kim S., Terlaak A., Potoski M. Corporate sustainability and financial performance: Collective reputation as moderator of the relationship between environmental performance and firm market value. *Business Strategy and the Environment*. 2021. №30.4. С. 1689-1701.
7. Dolšak N., Adolph C., Prakash A. Policy design and public support for carbon tax: Evidence from a 2018 US national online survey experiment. *Public Administration* 2020. №98.4. С. 905-921.
8. About green economy. *United Nations Environment Programme*. URL: <https://www.unenvironment.org/explore-topics/green-economy/about-green-economy> (дата звернення: 08.10.2021).
9. Індекс екологічної ефективності (Environmental Performance Index). URL: <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/epi> (дата звернення: 08.10.2021).
10. Зварич І. Я. Основні перешкоди при імplementації фірмами циркулярної економіки. Напрями стійкого зростання у світовій економіці. *Економічна думка THEU*. 2017. С. 12–13.
11. Хвесик М. А., Шубалий О. М. Сучасна парадигма сталого розвитку в умовах глобалізації. *Економіка природокористування і охорони довкілля*. 2011. С. 4-13.